

Το εκκλησιολογούμενο της υπόστασης της Λατινικής Εκκλησίας

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Το εκκλησιολογούμενο της υπόστασης της Λατινικής Εκκλησίας
(σχολιασμός στο πρόσφατο σχετικό άρθρο του π. Γεωργίου Τσέτση)

Θα πρέπει καταρχήν να ευχαριστήσουμε τον π. Γεώργιο που με το πρόσφατο άρθρο του[1] έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της εκκλησιαστικής υπόστασης της σημερινής πρεσβυτέρας Ρώμης. Το «εκκλησιολογούμενο» τούτο καλό είναι κάποια στιγμή να μπει στο ορθόδοξο θεολογικό χειρουργείο και στο Συνοδικό τραπέζι της Εκκλησίας, διότι πρόκειται για ουσιωδέστατο ζήτημα. Θα μπορούσαμε προσφυώς να προσθέσουμε ότι ίσως θα έπρεπε στη μέλλουσα Πανορθόδοξη Σύνοδο να τεθεί και αυτό το θέμα, το οποίο θα επισυναφθεί στην προβληματική των σύγχρονων διαθρησκευτικών και διομολογιακών σχέσεων. Παρά ταύτα, όμως, δεν μπορούμε να μην παρατηρήσουμε ότι το κείμενο του πρωτοπρεσβυτέρου αφήνει σκιές και εγείρει σοβαρά ζητήματα, ίσως περισσότερα από όσα υποθετικά εκλήθη να επιλύσει.

Πηγή: www.politicalgarbagechute.com/

Θα συμφωνήσω κατά βάση πάνω στη δίκαιη ενόχληση του αρθρογράφου αναφορικά με ένα μέρος της σύγχρονης αντιρρητικής θεολογίας, όπου με στείρο και άγονο φονταμενταλισμό βάλλεται η όποια διαλογική προσπάθεια της Εκκλησίας να ενώσει, κατά την επιθυμία και επιταγή του ίδιου του Κυρίου, τα διεστώτα και τα αποσχισθέντα αλλήλοις μέλη του Σώματος του Χριστού. Αυτή, όμως, η θεάρεστη βούληση δεν συνεπάγεται ταυτόχρονα – κάτι όμως που υφίσταται στους ζηλωτικούς νόες – πως η Εκκλησία προβαίνει σε οιεσδήποτε εκπτώσεις στον λόγο της αληθείας, στην πίστη του Χριστού, των οποίων είναι ο κατά φύσιν φορέας. Δυστυχώς, πολλές φορές η αμυντική στάση προς τον πλεονάζοντα σύγχρονο ζηλωτισμό οδηγεί σε λαθεμένες αντιδράσεις ή ολισθήματα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι υγιείς φωνές της είναι κατά προαίρεσιν αιρετίζουσες ή συγκρητιστικές.

Θα ξεκινήσω από την ίδια την πνευματική ζωή των πιστών. Ο γέροντας Σωφρόνιος του Έσσεξ (+1994) έλεγε για τα «στίγματα» των Ρωμαιοκαθολικών σαφέστατα πως πρόκειται για ψυχολογικά (σ.σ. μόνον;) γεγονότα. Είναι προφανές ότι η Εκκλησία της Δύσεως εξέπεσε σε όλα σχεδόν τα επίπεδα, όπως εν προκειμένω σε αυτό της ποιότητας της εν Πνεύματι ζωής των πιστών της και των διαβλητών εμπειριών τους. Οι πρακτικές των αυτομαστιγωμάτων και των σταυρώσεων[2] είναι μια τρανή απόδειξη της εν τοις πράγμασι μετάλλαξης της εν Χριστώ ζωής από αγιοπνευματικό γεγονός Χάριτος σε διάτρητα συναισθηματικά, ψυχο(παθο)λογικά και έτερα φαινόμενα, πράγμα που είναι από τα πλέον σοβαρά σε συνδυασμό με την απώλεια της πίστης τους στην οντολογική (και όχι φαντασιακή νοησιοκρατική) θεωτική εμπειρία (η κακόδοξη θεωρία της Κτιστής Χάρης δεν επιτρέπει κάτι τέτοιο εξάπαντος).

Αλλά δεν είναι μονάχα αυτά. Οι πολυεπίπεδες εκτροπές των Ρωμαιοκαθολικών,

εντοπιζόμενες σε πεδία όχι μονάχα θεολογικά (π.χ. Filioque, κτιστή χάρις, νοησιαρχική και όχι οντολογική θεοπτική και θεωτική δυνατότητα), αλλά και σε εκκλησιολογικά (πρωτείο, αλάθητο, παγκόσμια συγκεντρωτική και μοναρχική εκκλησιοκρατορία, καινοτομήσεις στα Μυστήρια και την πρακτική τους, Ουνία κλπ.) και προδήλως σε ιστορικά (Σταυροφορίες, φονικές διώξεις αιρετικών, παραχαράξεις κειμένων, υποψίες άμεσης ή έμμεσης, απροκάλυπτης ή υπόγειας εμπλοκής σε πολέμους παλαιούς και σύγχρονους, πολύμορφη υποχώρηση στον πειρασμό της εξουσίας, όπως με την ίδρυση Παπικού κράτους και τη συμμετοχή τους σε Τράπεζες και άλλες παράνομες ή νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες) είναι μερικά λίαν ενδεικτικά στοιχεία που μπορούν όχι απλά να στοιχειοθετήσουν την έκπτωσή τους από τη Χάρη του Θεού – καρπός άραγε της αιρετικής τους πορείας και της απόσχισής τους από το Σώμα του Κυρίου; – αλλά και να εκχωρήσουν εύλογα τη δυνατότητα σε μερικούς να τους χαρακτηρίζουν πλέον «θρησκευτική παρασυναγωγή» και «κοσμικό μόρφωμα» κατά το ίδιο πάντοτε άρθρο.

Δεν μπορούμε, όμως, να κλείνουμε τα μάτια και σε φαινόμενα που (ίσως) μαρτυρούν την παρουσία Χάριτος: εικόνες θαυματουργές, παρουσία «αγιασμένων» ανδρών και γυναικών, ακόμη και ιερά λείψανα ή άφθαρτα σκηνώματα[3] – τα οποία, αν δεν αποτελούν απάτη, πράγμα για το οποίο δυστυχώς μας έχει συνηθίσει η διαχρονική πρακτική της Ρωμαϊκής Εκκλησίας, τότε, αν μη τι άλλο, μπορούν να προβληματίσουν σίγουρα και ο γράφων δεν συμφωνεί με όσους ακυρώνουν την αλήθεια μερικών γεγονότων δαιμονοποιώντας τα συλλήβδην και *a priori* – είναι κάποια χαρακτηριστικά «σημεία» εκ των οποίων δεν μπορούμε ελαφρά τη καρδία να αρνηθούμε μια μορφή εκκλησιαστικής υπόστασης στις Επισκοπές των Λατίνων, τη στιγμή μάλιστα που κατά την εκτενή ανάλυση του προκείμενου άρθρου, η Εκκλησία μας διαλέγεται ακόμη και σήμερα μαζί τους και άγιοι Πατέρες του παρελθόντος, έστω και οικονομικώς, αναγνώριζαν αμυδρώς την υπόσταση αυτήν και την εκκλησιαστική συγγένειά της με τις Ορθόδοξες Επισκοπές (μέσα π.χ. από φράσεις, όπως «αδελφή Εκκλησία», από τις προσφωνήσεις των Παπών κλπ.).

Από την άλλη, όμως, απαντώμενες φράσεις του τύπου «διηρημένη Εκκλησία» και πολλές άλλες μοιάζουν εξάπαντος άστοχες, δεδομένης της τεταμένης ατμόσφαιρας εξαιτίας του επιθετικού ζηλωτισμού των ημερών. Ποιος άραγε μπορεί με πλήρη θεολογική τιμιότητα και καθαρή εν προκειμένω συνείδηση να αμνηστεύσει τα τόσα δογματικά και άλλα ατοπήματα τής εν λόγω Εκκλησίας και να της χορηγήσει με αυθεντία πλήρη και καθαρή εκκλησιαστική υπόσταση; Θεωρώ προσωπικά ότι κανείς δεν δύναται ούτε και νομιμοποιείται. Η Εκκλησία του Χριστού είναι *μία και αδιαίρετη* και όσες άλλες διατυπώσεις το αφήνουν ανοιχτό αυτό θα πρέπει απαραίτητως να διασαφηνίζονται.

Το επιχείρημα του αρθρογράφου αναφορικά με τις Ανατολικές Εκκλησίες, πέρα από τα άλλα, αδικεί τις «αιρετικές» αυτές ιστορικές Εκκλησίες, διότι τις υπονομεύει σαφώς, εισάγοντας «εκκλησιολογικές διακρίσεις» υπέρ της Πρεσβυτέρας Ρώμης. Εκτός και αν αρχίσουμε να αξιολογούμε τη βαρύτητα των επισήμως καταχωρημένων αιρέσεων εκάστης χριστιανικής κοινότητας – πόσο άραγε μεγαλύτερη αίρεση είναι η υπονόμηση του προσώπου του Χριστού από τους μεν συγκριτικά με κείνην του Πνεύματος από τους άλλους; – οπότε το θέμα προσλαμβάνει de facto τεθλασμένες θεολογικές διαστάσεις. Έπειτα, η αδικία αυτή βαρύνει και ενάντια στις εκ των Λατίνων αποσχισθείσες Προτεσταντικές Εκκλησίες, οι οποίες δεν δίστανται τραγικά σε δογματικό επίπεδο από τη Ρωμαιοκαθολική.

Ας δούμε λίγο πιο αναλυτικά τα επιχειρήματα του π. Γεωργίου. Θα πρέπει να σημειώσουμε εξ αρχής ότι οι Ρωμαιοκαθολικοί, και να ήταν κάποτε απλώς σχισματικοί για τους υπόλοιπους Ορθοδόξους, τώρα χρόνισε το ζήτημα, παγιώθηκε, οπότε δυνάμεθα να ισχυριστούμε πως εξέπεσαν σε αίρεση. Άλλωστε, αυτό ακριβώς αναλύει διεξοδικότατα και ο ίδιος ο άγιος Μάρκος ο Ευγενικός, στον παραπέμπει emphaticότατα ο π. Γ. Τσέτσης, ερείδοντας στον Επίσκοπο της Εφέσου τον βασικό κορμό της συλλογιστικής του πορείας και της αποδεικτικής του στοχοθεσίας. Ο άγιος Μάρκος ερμηνεύει την απόσχιση των Ρ/κών και την ξεκάθαρη αποτροπή του προς την μετ' εκείνων ένωση στο γεγονός ότι δεν είναι απλά σχισματικοί, αλλά σαφέστατα αιρετικοί, βλασφημούντες προπαντός το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος: «εἰ μὲν οὖν οὐδέν τι παρεκκλίνουσιν οἱ Λατῖνοι τῆς ὀρθῆς πίστεως, μάτην αὐτοὺς ὡς ἔοικεν ἀπεκόψαμεν· εἰ δὲ παρεκκλίνουσιν ὅλως, καὶ ταῦτα περὶ τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς ὃ βλασφημῆσαι κινδύνων ὁ χαλεπώτατος, αἰρετικοὶ εἰσιν ἄρα, καὶ ὡς αἰρετικοὺς αὐτοὺς ἀπεκόψαμεν. Διὰ τί δὲ καὶ χρῖομεν τῷ μύρῳ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἡμῖν προσιόντας; Οὐκ εὐδηλον ὡς αἰρετικούς ὄντας;».[4] Μια γενικότερη, πάντως, ανάγνωση τού εν λόγω βυζαντινού πατρός σε καμιά περίπτωση δεν υποστηρίζει σοβαρά και με δεινότητα στο σχετικό επιχειρηματολογικό επίπεδο τις ευγενικές προσφωνήσεις εκείνου προς τον Πάπα Ρώμης, που απευθύνθηκαν μέσα στο φιλενωτικό κλίμα της συνόδου Φεράρας – Φλωρεντίας για προφανείς λόγους.

Τίθεται λοιπόν αμείλικτο το ερώτημα: μπορείς να θεωρείς μια πάλαι ποτέ Επισκοπή ως Κανονική Εκκλησία, όταν κηρύσσει επισήμως αιρέσεις και εμμένει για αιώνες σε αυτές; Όταν παράγει στην πορεία άλλες και άλλες (π.χ. αλάθητο, άσπιλη σύλληψη); Όταν οι πρεσβευόμενες αιρέσεις της είναι κατεγνωσμένες πολλαπλώς σε συνοδικό επίπεδο; Μήπως έτσι καταστρατηγούμε βάνανυσα την ορθόδοξη θεολογία και συναφώς την εκκλησιολογία μας; Πρέπει, ωστόσο, να υπογραμμίσουμε ότι ο π. Γεώργιος γράφει σαφώς για «ανορθόδοξες θεολογικές

και Εκκλησιολογικές εκτροπές τού Ρωμαιοκαθολικισμού».

Τα ιστορικά επιχειρήματα που ακολουθούν μάλλον και αυτά δεν είναι επαρκή. Εκ πρώτης, διότι δημιουργούνται Εκκλησίες διαφορετικών ταχυτήτων (ανοχή στους Δυτικούς και άμεση έως ταχύτατη καθαίρεση των Ανατολικών Αντιχαλκηδονίων). Οι Επίσκοποι της Δύσης (π.χ. Ρώμης, Μεδιολάνων), που αναφέρονται ως μη αντικαθιστάμενοι υπό Ορθοδόξων ομολόγων τους, έρχονται σε οξεία ρήξη με την πραγματικότητα της παρουσίας εκεί του σημερινού Μητροπολίτη Ιταλίας (ο ουσιαστικός θα λέγαμε αντικαταστάτης του Ρώμης, ακόμα και αν οικονομικώς απεφεύχθη να οριστεί με τον ίδιο ακριβώς τίτλο και τη δικαιοδοσία εκείνου). Έπειτα, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως τα πρώτα χρόνια, για πολιτικούς λόγους και εν αναμονή της μετάνοιας των Δυτικών αδελφών, *οικονομικώ πνεύματι και τρόπω* δεν αντικατεστάθη ο Ρώμης. Ακολούθησε η Τουρκοκρατία, οπότε το θέμα πήγε πίσω. Η *συνέχεια της οικονομίας* αυτής μέχρι σήμερα σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να αποδείξει το πιθανό υποστατό της ρωμαϊκής Εκκλησίας ούτε και δύναται το *οικονομούμενο* και έκτακτο να καταστεί κανόνας και *ακρίβεια* (στο υπό εξέτασιν άρθρο γίνεται λόγος για αναγνώριση κανονικότητας του Πάπα υπό του Μάρκου Ευγενικού) για τους Ορθοδόξους. Τέλος, να υπογραμμίσουμε και πάλι ότι η άποψή του πρωτοπρεσβύτερου πως ποτέ δεν αμφισβητήθηκε η εκκλησιαστική υπόσταση των Δυτικών δεν μπορεί να ευσταθεί χωρίς να αδικεί αυτομάτως τους Αντιχαλκηδόνιους, που έχουν και αυτοί μια ιστορικότητα στην αποστολική διαδοχή και με τους οποίους επίσης διαλέγεται η Ορθοδοξία, πράγμα που συναφώς θα μπορούσε να εκληφθεί ως ένα είδος αναγνώρισης της εκκλησιαστικής τους υπόστασης. Όχι λοιπόν δυο μέτρα και δυο σταθμά στις ιστορικές μας προσεγγίσεις.

Το *σχίσμα* και η *αίρεση* κατά τον άγιο Σεραφείμ του Σαρώφ είναι οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος. Το *σχίσμα* συνήθως εκπίπτει σε αίρεση (και η αίρεση αναπόδραστα οδηγεί σε *σχίσμα*) μέσα από τη χρονίζουσα εμμονή σε αυτό και τις παρατηρούμενες καινοτομήσεις σε δογματικά ζητήματα, όπως έγινε επί παραδείγματι στα καθ' ημάς με την αναγωγή του ημερολογιακού ζητήματος σε θέμα πίστεως. Οι Ρ/κοί είχαν εξαρχής δογματικά προβλήματα με μείζον την υποτίμηση του Αγίου Πνεύματος (οι Προχαλκηδόνιοι αντιστοίχως του δευτέρου προσώπου της Τριάδος· τρώντι, σημειωτέον και πάλι, περίεργο το να θεωρούμε την υποτίμηση του ενός της Τριάδος υποδεέστερη τής του ετέρου!). Ο όσιος γέρων Ιωσήφ ο Ησυχαστής (+1959), όταν ήταν με τη μερίδα των σχισματικών Αγιορειτών, έβλεπε χαρισματικώς τα Τίμια Δώρα της Ευχαριστίας «καλυμμένα», πράγμα που σταμάτησε να συμβαίνει με την επιστροφή της συνοδείας του στους κόλπους του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Αυτό παρετέθη, για να τονιστεί πως ούτε εύκολα μπορούμε να καταργήσουμε και να απορρίψουμε την υπόσταση μιας Εκκλησίας, αλλά ούτε και δικαιούμαστε ταυτόχρονα να μιλάμε για την κανονικότητα και τη σωτηριώδη της επάρκεια χωρίς τις ορθές προϋποθέσεις.

Προηγουμένως κάναμε λόγο για πιθανά «σημεία» Χάριτος στην Εκκλησία των Λατίνων (αγαπημένος ονοματικός προσδιορισμός τους υπό του αγίου Μάρκου). Η ενέργεια του Θεού εξάπαντος δεν δεσμεύεται στην άρρητη ελευθερία της από τα ιστορικά και άλλα λάθη και πάθη των ανθρώπων ούτε από τις δικές μας αποφάσεις και αποφάνσεις. Το ελαφρυντικό που ίσως θα μπορούσε να χορηγηθεί στο πρόβλημα του *filioque* σαν δήθεν παρερμηνεία στο θέμα των μεταφράσεων και στο παιχνίδισμα των λέξεων, το ίδιο ακριβώς θα δικαιούνταν να επικαλεστούν και οι Μονοφυσιτιζουσες Εκκλησίες στο πρόβλημα της ορολογίας της Χαλκηδόνας (και πάλι αδικημένοι συγκριτικά οι Ανατολικοί με βάση τις ιστορικές και γεωγραφικές περιστάσεις και θέσεις, εφόσον πάραυτα αντικατεστάθησαν, ενώ οι εκ δυσμών ουδέποτε), αλλά το πρόβλημα είναι βαθύτερο και δεν μπορούμε να επεκταθούμε εδώ. Ίσως τα προαναφερθέντα «σημεία» είναι δηλωτικά «κεκαλυμμένης» Χάριτος σε «σκιώδη», ασθενούντα και τραυματισθέντα εκκλησιαστικά σχήματα, μέσα από τα οποία ο Θεός δείχνει το έλεος της παρουσίας του, δίνοντάς τους έτσι ταυτόχρονα ευκαιρίες μετάνοιας, επιστροφής και ένωσης με την Εκκλησία του. Θα μπορούσαμε να πούμε ακόμη ότι οι «υποψίες» Χάριτος (τουτέστιν *ίχνη ζωής*) σε αποκομμένα μέλη του Σώματος ίσως οφείλονται συνάμα στην οικονομική ανοχή και συγκατάβαση της Εκκλησίας, που δεν τους απέκοψε ολοσχερώς, προκειμένου να μην απολεσθούν. Άρα η όποια Χάρις σε αυτούς και λανθάνουσα εκκλησιαστική υπόσταση τούς χορηγείται έμμεσα μέσα από τη σχετική *οικονομική αναγνώρισή* τους από τη μια και μοναδική Κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία. Τούτο, όμως, δεν επιτρέπει ποσώς ούτε στους σχισματικούς και αιρετικούς να επαναπαύονται και να εμμένουν στις αυθαιρεσίες τους, αλλά ούτε και σε μας τους Ορθοδόξους να

τοποθετούμαστε με άνεση, σχετικότητα και εκκλησιολογική ελευθεριότητα σε τόσο δύσκολα και επικίνδυνα πνευματικά ζητήματα.

[1] <http://www.amen.gr/article17492>

[2] <http://rodosreport.gr/%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CE%B7-%CE%BC-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%85%CE%AE-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%83%CF%84/>

[3] <http://saints.sqpn.com/saint-bernadette-of-lourdes/>

[4]

<http://norfid.wordpress.com/2013/04/25/%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%BA%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CF%86%CE%B5%CF%81%CF%81%CE%AC%CF%81%CE%B1%CF%82-%CF%86%CE%BB%CF%89%CF%81%CE%B5%CE%BD/>. Ειδικότερα στην επιστολή του «τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς καὶ τῶν νήσων εὕρισκομένοις χριστιανοῖς» (*Marci Epheshii epistola encyclica contra Graeco-Latinos ac decretum synodi Florentinae*) (σελίδες [311] 449 – (321] 459)· Ελληνική Πατρολογία J.P. Migne, *Patrologia Graeca* PG. 160 (σελίδες 112 – 204).